

Institutet för framtidsstudier

Att förutse moralisk opinion, ett nytt verktyg för framsyn

Sammanfattning

Denna policy brief presenterar en modell som förutser hur, i vilken riktning och hastighet opinionen i moralfrågor förändras. Genom att mäta vilken sida som har störst argumentfördel, en koppling till brett omfattade moraliska värden, kan modellen ge träffsäkrare prognoser än traditionella trendanalyser. Den ger beslutsfattare, marknadsförare och opinionsforskare ett nytt verktyg för långsiktig och värdegrundad policyutveckling.

Bakgrund

Hur vet vi om väljarna kommer att acceptera en ny lag? Kommer en produkt att tilltala den tilltänkta målgruppens värderingar? Går det att förutse hur den allmänna opinionen förändras i moralfrågor som aborter, klimatpolitik, migration eller samkönade äktenskap? Framsyn är avgörande för både politiska beslut och samhällsutveckling. Traditionellt har förändringar i värderingar förklarats i efterhand, eller förutspått från historiska trender.

Vad styr moralisk opinion?

Teorin om moraliska argument handlar om det går att förutsäga hur allmänhetens åsikter i moralfrågor förändras över tid. USA:s konflikter mellan progressiva och konservativa värderingar har gjort det möjligt att se mönster i hur olika grupper reagerar på moraliska argument. Det är mönster som används i en modell för att förutsäga opinionsförändringar.

I vardagen möter allmänheten olika moraliska argument på nyheterna, på sociala medier och i vardagssamtal. Men alla argument har inte samma tyngd i offentligheten. Vissa argument känns mer rätt för många, eftersom de bygger på värden som de flesta, oavsett politisk åskådning, accepterar; som att minska lidandet, skydda friheten och främja rättvisa.

Därför förändras åsikter

Progressiva fäster särskilt stor vikt vid dessa universella värden. De är därför mer benägna att byta åsikt om ett nytt argument stärker kopplingen till exempelvis rättvisa utfall eller att undvika att skada. Det gör att deras ståndpunkter förändras snabbare när sådana argument vinner mark.

Konservativa lägger större vikt vid tradition, auktoritet och lojalitet, vilket gör dem mindre mottagliga för argument som enbart bygger på universella värden. Ändå visar forskning att deras uppfattningar ibland förändras över tid, särskilt när sådana argument blir vanligare i offentligheten. Polarisering i samhällsdebatten kan därför visa olika takt i förändringar, inte djupare motsättningar. Reformers som idag möter motstånd kan ändå få ökat stöd över tid, om de vilar på argument som accepteras av både progressiva och konservativa.

Ståndpunkter som stöds av brett accepterade argument får ofta snabbt ökat stöd. Till exempel har stödet för samkönade äktenskap vuxit kraftigt i USA, eftersom det lätt kan kopplas till argument om jämlikhet och frihet. Däremot går förändringen

långsammare i frågor där argumenten är mer omtvistade, som abort, kvotering eller rätten till dödshjälp, där olika moraliska principer ställs mot varandra.

Forskarna visar att ju större "argumentfördel" en åsikt har, alltså hur tydligt den kan kopplas till värden som många tycker är viktiga, desto snabbare förändras opinionen i dess riktning. Detta gällde även i frågor där det inte fanns tydliga historiska trender. Argumentfördel mäts genom att analysera vilka moraliska argument människor kopplar till olika åsikter, till exempel via enkäter där respondenter anger vilka argument som känns relevanta för eller emot ett förslag.

Ett verktyg för att förutsäga framtidens opinion

Modellen kunde förutse vilket håll opinionen skulle svänga i 68 procent av de analyserade moraliska frågorna. När man räknade bort frågor som tillfälligt påverkats av större händelser, som protester eller politiska beslut, låg **förutsägelsen** på 76 procent. Som jämförelse lyckades traditionella prognoser baserade på historiska trender förutse rätt riktning i 60 respektive 61 procent av fallen.

Även om enskilda händelser (som ett uppmärksammat domslut eller en viktig politisk förändring) kortsiktigt kan påverka opinionen, är argumentfördelen mer stabil och effekten ökar över tid. Det gör det möjligt att förutsäga långsiktiga trender.

Genom att mäta argumentfördelens försprång kan man inte bara förutsäga i vilken riktning opinionen kommer att förändras, utan även hur snabbt. Metoden är inte begränsad till USA, utan kan användas i andra länder där data över opinionsförändringar finns, förutsatt att hastigheten i förändringen kan uppskattas. Därmed erbjuder modellen ett mer allmängiltigt alternativ till prognoser som enbart baseras på historiska trender.

Metod

Forskarna använde data från General Social Survey (GSS) för att mäta vilken sida i 102 moraliska frågor som hade en argumentfördel. Utifrån detta förutsåg de hur opinionen förändrats mellan 2018 och 2021, och hur den sannolikt kommer att utvecklas fram till 2030. Modellen jämfördes med traditionella prognoser baserade på trender eller oförändrat läge. Resultatet visar att argumentfördel ger säkrare prognoser, särskilt över tid, och är statistiskt starkt kopplad till faktisk opinionsförändring.

I praktiken får deltagarna ta ställning i en moralfråga. Därefter anger deltagarna vilka argument, från en fördefinierad lista, som de anser stödjer deras egen åsikt respektive

motståndarens. Argumentfördelen beräknas som skillnaden i användning av brett accepterade värden. Modellen är avsedd för moralfrågor och lämpar sig inte för att förutsäga opinion i exempelvis ekonomi eller teknik.

Vad modellen visar och hur den kan användas

Modellen Moral Argument Theory visar att opinion i moralfrågor ofta förändras i riktning mot ståndpunkter som motiveras med moraliskt brett accepterade argument. Det innebär att opinion inte bara kan förklaras i efterhand, utan också förutses.

Denna insikt ger ett konkret verktyg för att:

- ≠ analysera vilka reformförslag som sannolikt får ökat stöd på sikt,
- ≠ minska risken för polarisering genom att förstå varför olika grupper förändrar uppfattning i olika takt,
- ≠ förbättra långsiktig strategi inom policy, kommunikation och samhällsplanering.

Tillämpningar: så kan olika aktörer använda modellen

Myndigheter och beslutsfattare

Utforma reformer med långsiktig förankring i värderingar

- ≠ **Kartlägg vilka moraliska värden som kopplas till lagförslag** för att bedöma långsiktigt stöd.
- ≠ **Gör argumentanalys till rutin i lagberedning och utredningar** för att utforma reformer som vilar på brett accepterade värden och minskar risken för framtida kursändringar.

Förutse opinionstrender i scenarioplanering

- ≠ Inkludera data om moraliska argument i framtidsanalyser hos till exempel MSB, Socialstyrelsen och Vetenskapsrådet.
- ≠ Ta höjd för att opinionen kan svänga gradvis och anpassa beredskap därefter.

Forskningsfinansiärer

Stöd utvecklingen av bättre verktyg för att förstå normförändringar

- ∄ Finansiera långsiktiga forskningsprogram om hur opinion förändras i värdefrågor (som klimat, migration, digitalisering), gärna i samarbete med opinionsinstitut.
- ∄ Prioritera tvärvetenskapliga projekt som kombinerar moralpsykologi med opinionsanalys.

Utveckla indikatorer för moraliska argument

- ∄ Låt SOM-institutet eller SCB testa frågor i enkäter som mäter vilka värderingar som förknippas med olika ståndpunkter.
- ∄ Använd resultaten som underlag för scenarioplanering.

Framtidsforskare

- ∄ Använd moraliska argument som indikatorer i scenarier där värderingar kan skifta, även utan historisk data.
- ∄ Komplettera opinionsmätningar med frågor om vilka argument människor kopplar till olika åsikter.

Marknadsförare och opinionsbildare

- ∄ Testa budskapens värdegrund: Vilka moraliska principer aktiveras? Hur brett är stödet?
- ∄ Kommuniera i linje med värderingar som sannolikt vinner mark på sikt.

Referens

Strimling P, Vartanova I, Eriksson K. (2022). "Predicting how US public opinion on moral issues will change from 2018 to 2020 and beyond" R. Soc. Open Sci. 9:211068
<https://doi.org/10.1098/rsos.211068>

För mer information

- ∉ Forskningsprojektet **Förutsägelser av opinionsförändring i moralfrågor:**
Ett korskulturellt test av en ny teori
<https://www.iffs.se/forskning/genomforda-projekt/genomfort-forutsagelser-av-opinionsforandring-i-moralfragor/>
- ∉ Pontus Strimling, Projektledare Institutet för framtidsstudier
pontus.strimling@iffs.se